

ANDROSTOLEN

Androstolen är en konceptuell produkt för allmän- och prostataundersökning på män. Den är designad utifrån kvinnors upplevelse av gynstolen och avslöjar några av våra föreställningar om kvinnor och män, vad vi accepterar och vad vi inte accepterar. Det är först när vi kliver utanför normen som det blir synligt och nya lösningar blir möjliga.

Androstolen – för kombinerad prostata- och allmänundersökning – är framtagen i samråd med gynpatienter för liknande patientkomfort.

GENUS OCH INNOVATION

Utgångspunkten i Hälsoveteknikcentrum Hallands projekt *Hälsoformer och teknisknormer* var att ta fram ett koncept och en demonstrator som ger genusperspektivet inom hälsoveteknikområdet ett konkret uttryck. Hälsoveteknikcentrum arbetar med behovsmotiverad forskning och utveckling. Men att arbeta behovsmotiverat är inte helt oproblematiskt. Det finns inte bara ett behov. Behoven kan vara många och ibland motstridiga. Produkter och tjänster är ofta en kompromiss mellan olika behov.

Projektets syfte var att problematisera behov utifrån ett genusperspektiv. Vid produkt- och tjänsteutveckling kan ett genusperspektiv ifrågasätta, vända på problemställningar, ge alternativa tolkningar och på så sätt leda till konstruktiva idéer och nya lösningar. Ett ensidigt perspektiv gynnar varken kreativitet eller innovation. Teknik- och produktutveckling får ofta kritik för att den görs av män, för män, och därmed utifrån mäns erfarenheter. I projektet *Hälsoformer och teknisknormer* har den kvinnliga patienten fått stå i fokus och hennes erfarenheter och upplevelser har fått definiera och påverka utvecklingen av en konceptuell produkt för män – ”androstolen”.

VEMS BEHOV HAR DEFINIERAT GYNSTOLEN?

Tidigt i projektet ringades gynekologin in som ett intressant problemområde. Gynekologin har en mörk historia, där läkarvetenskapen dominerats av föreställningar om att kvinnors sjukdomar, även psykiska, härrör från deras underlivsorgan. Kvinnor har också historiskt betraktats som mer sjuka än män och gjorts till patienter med medicinsk behandling och kontroll som följd. Idag är gynundersökningar obehagliga upplevelser för de flesta kvinnor och gynstolen förknippas med ord som *utelämnande, kränkande, otryggt och ovärdigt*. Det är därför förvånande att så lite utveckling har skett inom området. Gynstolen används och accepteras trots att den förknippas med ett starkt obehag för många kvinnor.

”Du ska ligga så att du nästan ramlar ur stolen, då ligger du perfekt...”

(Barnmorska)

"We can't solve a problem on the same level that it was created. You have to rise above it to the next level" (Albert Einstein)

ALLA VET VAD GYNEKOLOGI ÄR – MEN FÅ KÄNNER TILL ANDROLOGI

Med fokus på gynekologin föll ljuset på kvinnor som patientgrupp. Med ett genusperspektiv som utgångspunkt blev den naturliga följdfrågan: Men männen då? Hur gör man när man undersöker män? Hade man accepterat samma utelämnande situation om patientgruppen varit män? Och framför allt, vart vänder sig män? Detta blev ingången till andrologin. Andrologin, läran om mannen som biologisk varelse, visade sig vara ett aktuellt område. 2012 gjorde Socialstyrelsen en översyn av läkarnas specialitetsindelning, där bland annat andrologi ingick. Förespråkare för andrologin som specialistgren menar att män borde ha rätt till sin specialistvård på samma sätt som kvinnor har rätt till gynekologin.

TVÅ EFTERSATTA BEHOV

Gruppen män saknar rutinkontroller och specialistvård kring sin reproduktiva hälsa. Kvinnors erfarenheter av gynstolen och gynundersökningar visar på ett behov som inte har tagits på allvar. Här finns två eftersatta behov som till stor del sannolikt har med de kulturella föreställningarna om män och kvinnor (genus) att göra. Att göra en ny gynstol eller utveckla de befintliga gyninstrumenten var en idé som dröjde sig kvar ganska länge. Men det hade förmodligen inte lyft upp dessa perspektiv över huvud taget.

"...kall, obekväm och kränkande..."

Gynstolen upplevs som kall, obekväm och kränkande. Hade en liknande stol för män varit möjlig? Vad händer om vi skapar samma upplevelse för män, visualiserat i en stol som skulle kunna underlätta vid prostataundersökning? Androstolen började ta form. Namnet "androstolen" syftar till att också belysa diskussionen om mäns rätt till specialistvård.

DESIGN OCH GENUS

Att designa en androstol utifrån kvinnors upplevelser av gynstolen kastar ett helt nytt ljus över gynstolen och gynundersökningens problematik utifrån ett patientperspektiv. Den ställer samtidigt frågor om varför andrologin inte är lika självklar som gynekologi. Design blir ett kraftfullt verktyg för att synliggöra eftersatta behov. Att visualisera detta blir effektfullt och det avslöjar normativa föreställningar då androstolen inte alls är lika självklar som gynstolen.

ANDROSTOLEN SOM DEMONSTRATOR

Androstolen väcker reaktioner och frågor kring saker som vi tar för givet. Den avslöjar hur olika synen på kvinnors respektive mäns kroppar kan te sig och hur något som vi accepterar och tar för givet blir omöjligt i ett annat sammanhang. Kan våra normativa föreställningar om män och kvinnor hindra oss från att tänka nytt?

Under projektets gång har många ställt frågan: "Varför kommer ni inte med en lösning istället för att göra någonting dåligt?" Frågan är både relevant och befogad. Likaså är svaret – om än något längre. Ofta gör vi som vi alltid har gjort, och då hamnar våra lösningar väldigt nära tidigare lösningar. Föreställningar om att vissa saker bara kan göras på ett sätt är svåra att ändra på. I samtal och intervjuer ifrågasatte patienter och vårdpersonal tillvägagångssättet och efterfrågade alternativ. I stället för att komma med nya lösningar valde projektgruppen att synliggöra problematiken och de eftersatta behoven. Det är ur dessa som nya lösningar bör ta sin utgångspunkt. Att bryta normer och invanda mönster ger nya perspektiv och skapar möjligheter att tänka utanför existerande lösningar.

En investering för framtiden

BÄSTA LIVSPLATSEN
Region Halland

EUROPEISKA
UNIONEN
Europiska
regionala
utvecklingsfonden

Hälsoteknikcentrum Halland
vid Högskolan i Halmstad

Projektet Hälsöformer och tekniknormer har delfinansierats av Vinnova.
Projektledare: Emma Börjesson emma.borjesson@hh.se